

Uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner

Delrapport 2

2024-04-05

Diarienummer: 2021–11427

Uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner N2021/03083 och N2022/00186 (delvis)

Beslutet att godkänna denna delrapport har fattats av tillförordnad avdelningschef Per Persson.

Handläggningen har gjorts av Tobias Lundberg, enhetschef Åsa Bjelkeby och Maria Engström. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

2024-04-05

Per Persson

Maria Engström

Innehåll

1	Uppdraget	4
1.1	Bakgrund.....	4
1.2	Mål.....	4
1.3	Målgrupp för aktiviteterna	4
1.4	Metod.....	5
2	Tillväxtverkets reflektioner.....	6
2.1	Statsbidraget stärker viktiga framgångsfaktorer	6
2.2	En utvecklingsresa mot ett bättre företagsklimat.....	7
3	Genomförande – aktiviteter och resultat	8
3.1	Tillväxtverkets aktiviteter.....	8
3.1.1	Processtöd.....	8
3.1.2	Erfarenhetsträffar och kunskapshöjande insatser.....	8
3.1.3	Följeforskning.....	9
3.2	Kommunernas aktiviteter	11
3.2.1	Hur påverkar kommunernas aktiviteter företagsklimatet.....	13
3.3	Utveckling av kommunernas förmågor	14
3.3.1	Förmåga till flernivåsamverkan.....	14
3.3.2	Förmåga till sektorsövergripande samverkan.....	15
3.3.3	Förmåga att identifiera och mobilisera relevanta aktörer	15
3.4	Tillväxtverkets fortsatta arbete	16

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund

Genom den regionala utvecklingspolitiken finns en förväntan på att kommunerna ska vara drivande av den lokala utvecklingen utifrån platsens förutsättningar samt vara aktiv i det regionala utvecklingsarbetet. I kommuner med demografiska och geografiska utmaningar kan det dock vara svårt att prioritera utvecklingsarbetet eller avsätta resurser för samverkan med andra som rör näringslivsutveckling. Även näringslivet i dessa kommuner har särskilda utmaningar som påverkar deras möjligheter att utvecklas. Det kan handla om negativ befolkningsutveckling, långa avstånd till kunder och leverantörer samt glesa servicestrukturer.

December 2021 fick Tillväxtverket i uppdrag att fortsätta betala ut ett särskilt statsbidrag om 70 miljoner kronor per år till 39 kommuner. Syftet med medlen är att stärka kommunernas förutsättningar att främja näringslivsutvecklingen och för att stärka företagsklimatet. Tillväxtverket fördelar 1 760 000 kronor per år till varje kommun för att kunna genomföra generella näringslivsfrämjande insatser. Uppdraget pågår mellan 2022 - 2024.

1.2 Mål

Det övergripande målet med uppdraget är att stärka berörda kommuners förutsättningar att utveckla näringslivet och företagsklimatet.

Tillväxtverkets aktiviteter ska bidra till att kommunerna stärker sina förmågor och sina arbetssätt för att arbeta långsiktigt och strategiskt med näringslivsutveckling.

Tillväxtverket ska också ta fram kunskap om vilka aktiviteter som kommunerna väljer att göra för att stärka företagsklimatet.

1.3 Målgrupp för aktiviteterna

Den primära målgruppen är uppdragets utpekade 39 kommuner. Vi arbetar framför allt med kommunernas näringslivsutvecklare och näringslivslivschefer.

1.4 Metod

Tillväxtverket arbetar för att öka kommunernas förmåga att stärka sitt företagsklimat genom kunskap, nätverk och investeringar. Vi skapar på så sätt bättre förutsättningar för befintliga och framtida företag och attraktiva lokala miljöer där företag utvecklas. Eftersom uppdraget kan ses som en fortsättning på tidigare regeringsuppdrag¹ har vi strävat efter en balans mellan kontinuitet och utveckling i hur vi följer, möter och stöttar kommunerna.

Ökad kunskap om hur det lokala företagsklimatet kan stärkas

- Uppföljning av kommunernas aktiviteter och hur de påverkar företagsklimatet
- Uppföljning av kommunernas förmågor att arbeta strategiskt med näringslivsutveckling.
- Följeforskning genom Centrum för kommunpolitiska studier vid Linköpings Universitet. Följeforskningen fokuserar på policyutveckling och forskningsbaserat lärande.

Nätverk för erfarenhetsutbyte och dialoger

- För att främja erfarenhetsutbyte, gemensamt lärande och nätverksbyggande genomförs gemensamma träffar för de 39 kommunerna.

Investering av kommunernas insatser för att stärka företagsklimatet

- Kommunerna rekvirerar sina medel årligen hos Tillväxtverket genom fakturering.

¹ Uppdrag att fördela statsbidrag till kommuner i glesbygd N2018/00906/HL (N2019/02540/RTL och N2020/03086).

2 Tillväxtverkets reflektioner

2.1 Statsbidraget stärker viktiga framgångsfaktorer

Uppdragets följeforskare har ofta benämnt statsbidraget som ett storskaligt experiment utifrån dess fria karaktär där kommunerna själva kan bestämma vad de behöver göra för att utveckla företagsklimatet. Att följa kommunernas arbete inom "experimentet" innebär därmed att ställa sig frågan; gör de "rätt" saker? Efter att ha följt kommunernas arbete i sex år bedömer vi att de gör det i stor utsträckning. Vi har tidigare identifierat fyra områden med framgångsfaktorer som är avgörande för att skapa ett gott företagsklimat.² Vi ser att kommunerna fortsätter att använda statsbidraget till aktiviteter som på följande sätt stärker dessa framgångsfaktorer:

Kommunen som myndighetsutövare

Kommunerna beskriver hur de har en jämnare balans mellan externt och internt fokus för det näringslivsfrämjande arbetet. Det innebär en förbättrad balans mellan kund- och förvaltningsperspektiv, där kommunerna levererar god service till företagen och samtidigt är effektiva i myndighetsutövningen. En nyckel till den jämnare balansen är att näringslivsfunktionen stärkts med personal som i större utsträckning kan arbeta tillsammans med andra kommunala verksamheter samt att medlen bidragit till att ge mer legitimitet för näringslivsfrågorna inom kommunorganisationen.

Kommunen som sammanhållande aktör

Det finns en förväntan på att kommunen ska agera som en sammanhållande aktör för det lokala utvecklingsarbetet. Både från flernivåsystemets aktörer samt från lokala företag och invånare. I befolkningsmässigt mindre kommuner saknas dessutom ofta andra organisationer som tar en ledande roll vilket ställer ännu högre ansvar på kommunen. När vi följer kommunernas utveckling ser vi att de i flera aspekter utvecklats från att vara en ensam samhällsbyggare till en nätverksaktör med mandat och legitimitet. De kan i högre grad samla näringsliv och andra aktörer i en gemensam vision om ett bättre samhälle. Statsbidraget har gett kommunerna ett större utrymme att föra viktiga dialoger med invånare och företag om vilken väg de ska ta tillsammans.

Kommunen som beställare

Det är tydligt att kommunerna strävar efter att bli en mer kompetent beställarorganisation som ett sätt att främja det lokala företagsklimatet. Detta genom att anordna utbildningstillfällen om upphandling för både tjänstepersoner och företagare.

² Delrapport 1 2022 – dnr 2021-11427:07

Denna typ av insatser leder till bättre upphandlingsunderlag som sänker trösklarna för lokala företag som vill och kan leverera produkter och tjänster till kommunen.

Kommunen som samhällsplanerare

Kommunernas ansvar för den lokala samhällsplaneringen har stor betydelse för näringslivets förutsättningar att utvecklas. En viktig övergripande framgångsfaktor är att integrera det företagsfrämjande arbetet i andra planeringsprocesser i kommunen. Detta för att åstadkomma en mer sammanhållen och strategisk näringslivsutveckling. Statsbidraget har gett kommunerna en möjlighet att vara mer proaktiva i arbetet med att arbeta med sina planeringsprocesser. Både när det gäller den mer långsiktiga översiktsplaneringen, och på kort sikt med lokala detaljplaner utifrån en allt större efterfrågan på byggbar mark för bostäder och företagsinvesteringar. Den gröna omställningen för näringslivet ställer stora krav på samhället att utvecklas i samma takt, men utan statsbidraget är vår bedömning att den utvecklingen hade gått betydligt långsammare i många av kommunerna.

2.2 En utvecklingsresa mot ett bättre företagsklimat

De 39 kommunerna har gått från att vara efter, till att nu vara jämsides med rikssnittet av svenska kommuner gällande företagens samlade omdöme om företagsklimatet³. Det visar vilken utvecklingsresa kommunerna gjort sedan de fick ta del av statsbidraget 2018. Den kapacitet som kommunerna byggt upp har landat in i stabilare strukturer och samverkansformer. Men det tar tid. För just de här 39 kommunerna har det tagit 5- 6 år när det gäller tiden att bygga strukturer för ett mer utvecklat näringslivsarbete. Det är intressant att se hur kommunerna ser effekterna av deras långsiktiga arbete med effektivare handlägningsprocesser och mer tydligt utvalda och prioriterade insatser. Näringslivsarbetet har gått från att vara ad hoc till mer strategiskt och proaktivt.

Tillväxtverket bedömer att statsbidraget är en fungerande satsning som hjälpt kommunerna att bygga en mer robust och samlad organisation för att stötta näringslivet i tider av både kris och samhällsomvandling som präglar vår nutid. Kommunerna har visat att de kan främja näringslivet utifrån dess behov om de ges rätt förutsättningar. Det har varit särskilt värdefullt att statsbidraget riktats mot just näringslivsutveckling av den anledningen att kommunerna inte behövt ställa behoven mot annan lagstadgad verksamhet. Det finns dock en betydande risk att denna uppåtgående utvecklingsresa trots allt är tillfällig för de flesta av kommunerna i och med att nuvarande uppdrag tar slut.

Tillväxtverket anser därför att det finns ett fortsatt behov av riktat statligt stöd för att stödja befolkningsmässigt små kommuner med stora avstånd. Detta för att bidra till likvärdiga förutsättningar att bedriva en strategiskt och långsiktigt hållbar näringslivsutveckling i hela landet.

³ Bilaga 3 Uppföljning företagsklimat

3 Genomförande – aktiviteter och resultat

3.1 Tillväxtverkets aktiviteter

3.1.1 Processtöd

Under 2023 har vi fortsatt att erbjuda och utveckla vårt processtöd till kommunerna. Tillväxtverket och uppdragets följeforskare har bidragit till metod- och kompetensutveckling i kommunernas näringslivsfrämjande arbete. I vår årliga uppföljningsenkät anger 7 av 10 kommuner att processtödet i hög utsträckning bidragit till att de blivit mer strategiska i sitt arbete med att stärka företagsklimatet. En av kommunerna uttrycker det så här:

”Tillväxtverkets processtöd utgör en viktig del i att identifiera hur/var man kan börja och hur/vad man kan prioritera. Med hjälp av Tillväxtverkets processtöd får vi värdefull vägledning i att utveckla metoder och arbetsätt för en tydligare struktur i såväl det interna som det externa arbetet.”

En del av processtödet har handlat om att effektivisera redovisningen av vad kommunerna gör för statsbidraget. Ambitionen har varit att redovisningen inte ska vara en börda utan snarare ett stöd i det strategiska arbetet där kommunerna planerar sina aktiviteter i linje med sina mål med näringslivsutvecklingen.

”Redovisningsprocessen som vanligtvis är mycket betungande har förenklats mycket i det här fallet och vi guidas på ett väldigt bra sätt av personalen från Tillväxtverket.”

3.1.2 Erfarenhetsträffar och kunskapshöjande insatser

Under året har vi genomfört tre digitala erfarenhetsträffar och en fysisk på plats i Stockholm. Under träffarna har kommunerna fått ökad kunskap inom bland annat etableringsfrämjande arbete, kompetensförsörjning, storytelling och om hur de bättre kan följa upp sina aktiviteter. Framför allt har träffarna inneburit en arena för kommunerna att dela erfarenheter mellan varandra.

En röd tråd under samtliga träffar är att våra följeforskare har presenterat spaningar från forskningsvärlden för de respektive teman som vi haft. Utifrån spaningarna har kommunerna sedan fått reflektera över sina lokala förutsättningar. Detta upplägg har varit mycket uppskattat utifrån att dem fått ta del av två professorers perspektiv på gemensamma utmaningar som de möter.

Kommunerna beskriver i våra uppföljningar att erfarenhetsträffarna bidrar till nyttig omvärldsbevakning och till nya idéer om hur de kan utveckla sin verksamhet. En av kommunerna beskriver hur lärande av varandra i kombination med ny kunskap ger dem inspiration:

”Där vi får möta både andra kommuner i samma situation och de insikter vi får från följeforskarna skapar både insikt och ger oss inspiration och kraft att hitta lösningar för framtiden.”

Det nätverk som etablerats under uppdraget har inneburit nya kontakter och samarbeten där kommunerna delar med sig av sina kreativa lösningar på tuffa samhällsutmaningar som ofta ser liknande ut i de olika kommunerna.

I syfte att stärka kommunernas arbete med hållbarhet har vi tillsammans med Region Jämtland Härjedalen uppdaterat och förenklats en handledning och affärsmodell för cirkulärt företagande. Handledningen och affärsmodellen finns under guider och verktyg på Tillväxtverkets webb och även länkat till via Verksamt.se. Därmed kan inte bara kommuner och regioner ta del av den utan även företag.

3.1.3 Följeforskning

Inom uppdraget samarbetar Tillväxtverket med följeforskare från Centrum för kommunpolitiska studier (CKS) vid Linköpings Universitet. Under 2023 har följeforskarna förutom att bidra med kunskap under erfarenhetsträffarna fokuserat på två delar.

Platsanpassade insatser för lokal utveckling

Professor Brita Hermelin har under 2023 studerat strategier för lokala utvecklingsinsatser i kommuner i glesa geografier. Förutom litteraturstudier har Hermelin hämtat kunskap från hur fem av kommunerna som ingår i uppdraget har arbetat med platsanpassad utveckling. De två frågeställningarna som Hermelin utgått ifrån är; hur *tillämpningen* av platsanpassade insatser för lokal utveckling sker samt hur kommunerna *agerar* i olika roller för att genomföra lokala utvecklingsstrategier

Det finns enligt Hermelin ett allt starkare ideal kring att samhällsutvecklingsinsatser behöver genomföras decentraliserat och anpassas efter platsers specifika behov. Decentraliserad regional utvecklingspolitik innebär en förväntan på lokal nivå och specifikt på kommunorganisationen att driva strategier för samhällsutveckling. Detta har varit utgångspunkten för forskningsstudien som fokuserat på hur kommunerna kunnat arbeta med platsanpassade strategier genom att "pröva sig fram" och att utveckla modeller lokalt genom arbetsätt som är kunskapsdrivet, innovativt och experimentellt. De tydligaste lärdomarna från studien är:

- Statsbidragets öppna inriktning ger kommunerna möjligheter att arbeta med platsanpassade utvecklingsinsatser då de själva vet vad just deras kommun och verksamhet behöver för att förbättra och utveckla sitt näringslivsarbete.
- Kommuner som befinner sig i geografiskt glesa strukturer saknar ofta aktörer i lokalsamhället som är drivande för utvecklingen och behöver därmed axla rollen själv i större utsträckning. Detta ställer ännu högre krav på kommunerna att möta förväntningarna om det platsanpassade utvecklingsarbetet samtidigt som resurserna är begränsade. Detta exemplifieras av en av kommunerna i vår uppföljningsenkät:

"Som liten kommun finns få andra organisationer placerad fysiskt i kommunen så därför får vi ett stort ansvar för dessa frågor, ta initiativ och driva på."

- Små kommuner har kapacitet att utveckla ett kunskapsdrivet, innovativt och experimentellt arbetssätt om det skapas förutsättningar för det. Statsbidraget har bidragit med sådana förutsättningar genom att kommunerna fått större utrymme att våga testa och att kunna ta risker i större utsträckning för att kunna vara visionär och en aktiv samverkanspart.
- Att statsbidraget bidrar till att skapa dessa förutsättningar visar att kommunerna är i viss grad beroende av statlig reglering och resursfördelning för att genomföra strategiska och platsanpassade insatser för samhällsutveckling.

Ta del av studien i dess helhet i bilaga 4.

En jämförelse av kommunernas kapacitet mellan 2019 och 2023

Under år 2019 genomförde CKS en intervjustudie med samtliga 39 kommuner med syfte att undersöka kommunernas kapacitet och organisatoriska vägval⁴. I årets uppföljningsenkät valde vi att ställa några av frågorna igen för att kunna se utvecklingen av kommunernas svar mellan 2019 och 2023. I den jämförelsen har vi kunnat se följande utveckling och förändring:

- Kommunerna samverkar med regionerna i högre utsträckning. Att ha personella resurser som har tid att delta i de regionala sammanhangen är en av förklaringarna. Denna utveckling vi även kunnat se i övrig rapportering från kommunerna, vilket vi beskriver närmare under [avsnitt 2.3](#).
- Kommunen har även tydligt utvecklat sin samverkan med andra aktörer inom det företagsfrämjande systemet. Jämfört med 2019 är exempelvis ALMI en tydligare samarbetspartner till kommunerna i arbetet att lotsa och stötta företag om vill utveckla sin verksamhet. Även här bedöms ökade personella resurser bidra till den stärkta samverkan.
- Kommunens roll som initiativtagare, pådrivare och nätverksaktör har blivit mer påtaglig. Kommunerna beskriver tydligt hur de genom sina breddade nätverk med såväl företagen som civilsamhället har kapacitet att driva utvecklingsfrågor i en högre grad 2023 jämfört med 2019.
- Statsbidraget verkar ha ökat möjligheten för näringslivsfunktionen att arbeta mer internt inom kommunorganisationen för att förbättra servicen till företagen. 2019 var det en tydlig övervikt mot att näringslivsfunktionen främst arbetar med ett externt fokus. Under 2023 har balansen mellan externt och internt fokus blivit mer jämn vilket en av kommunerna beskriver så här:

⁴ PM Uppföljning Lokal näringslivsutveckling 2019 Bilaga 4 diarienummer: Å 2018-306

”Från att tidigare varit mest fokuserad på externt arbete så har det svängt och blivit mer jämvikt mellan dessa. Då utmaningarna vi står inför är kompetensförsörjning, bostäder, fysisk planering och bemötandefrågor så har fokus skiftat mer mot förvaltningen.”

Mer detaljer kring jämförelsestudien finns att läsa i bilaga 2

3.2 Kommunernas aktiviteter

Under 2023 har ca 41% av statsbidraget använts till att stärka kommunernas kapacitet med personal. Det har fortsatt varit viktigt för kommunernas näringslivsfrämjande arbete och en förutsättning för att kunna växla upp arbetet från att lösa de grundläggande uppgifterna till att kunna arbeta mer strategiskt tillsammans med näringslivet, andra företagsfrämjande aktörer och inom den egna organisationen, vilket en av kommunerna beskriver så här:

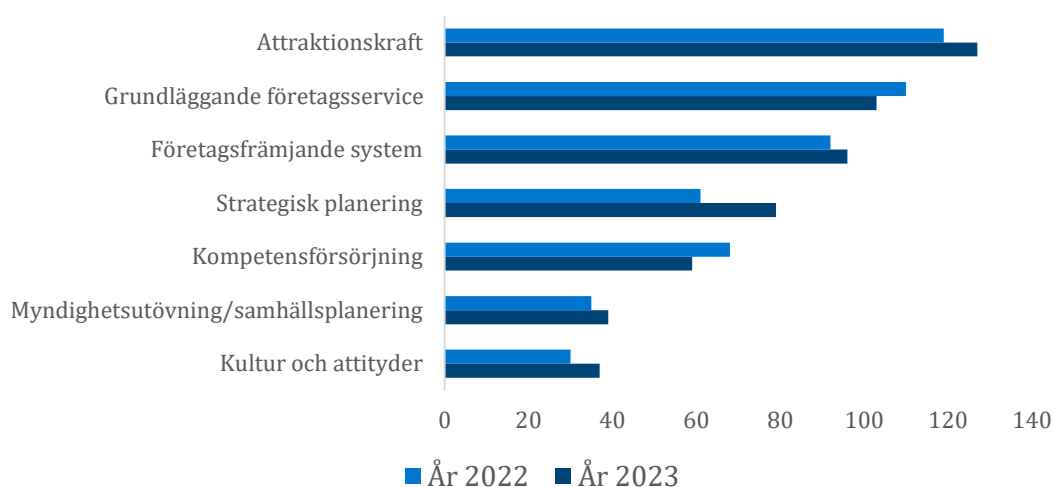
”Statsstödet är helt avgörande i dagsläget för arbete med näringslivsutveckling då det ger möjlighet till personella resurser, underlag, analyser och aktiviteter som annars hade varit svåra att genomföra. Den personella resursen fångar in näringslivets behov och lyfter det internt.”

Totalt har kommunerna genomfört 540 aktiviteter under 2023. Fördelningen är relativt jämn jämfört med året innan. Den största skillnaden mot ifjol är att fler kommuner arbetat med strategisk planering genom att till exempel ta fram kunskapsunderlag och att utveckla sina styrdokument som näringslivs- och tillväxtstrategier. Framför allt beskriver flera kommuner hur de genom statsbidraget fått utökade möjligheter att utveckla sina strategier tillsammans med näringslivet och andra viktiga aktörer. Den förbättrade förankringen är viktig när strategierna övergår i konkreta handlingar för att stärka företagsklimatet då kommunen till stor del är beroende av andra aktörers insatser. En av kommunerna beskriver hur de använder sig av fokusgrupper för att få delaktighet från näringslivet:

”Genom statsbidraget har vi tagit fram en ny näringslivsstrategi som vi arbetar efter. I den finns bland annat ett utarbetat arbetssätt med fokusgrupper där vi arbetar branschvis/branschövergripande med lokala och regionala aktörer som vi inte skulle gjort annars.”

För att få en översikt över vad kommunerna gjort under året jämfört med året innan har vi delat in aktiviteterna i sju olika kategorier som visas i diagrammet nedan:

Figur 1: Fördelning av kommunernas aktiviteter i jämförelse mellan 2022 och 2023

Aktiviteter inom attraktionskraft är fortsatt vanligast och många av aktiviteterna handlar om att locka till inflyttning med syfte att förbättra företagens tillgång till rätt kompetens. Under året har dessa aktiviteter ökat ytterligare vilket är ett kvitto på det ökade behovet av fler invånare inte minst i Norrbotten och Västerbotten kopplat till de stora industriinvesteringarna.

Kommunerna uppger att 6 av 10 aktiviteter inte skulle blivit genomförda utan statsbidraget, samtidigt som en tredjedel skulle ha genomförts delvis men i mindre omfattning. Vi kan också konstatera att 9 av 10 aktiviteter berör utvecklingsområden som inte är direkt kopplade till kommunernas lagstadgade välfärdsuppdrag. Vilket visar hur statsbidraget bidragit till att stärka utvecklingskapaciteten hos kommunerna.

I tidigare redovisningar har Tillväxtverket noterat att kommunerna genomfört fåtal riktade insatser gällande hållbar näringslivsutveckling. I samband med 2023 års uppföljning har kommunerna fått redogöra för deras arbete mer specifikt för att främja hållbar näringslivsutveckling.

Fler av kommunerna uppger att de gör en del kommunikativa insatser kring hållbart företagande i synnerhet i samverkan med andra aktörer. De vanligaste aktiviteterna kopplat till hållbart företagande är att öka kunskapen kring frågorna och vilka olika projekt och satsningar som pågår runt om i regionen. Kommunerna medfinansierar en del aktiviteter bland annat vad gäller hållbar besöksnäring. Kring det företagsfrämjande systemet är ALMI en partner för kommunerna när det gäller hållbart företagande.

Vid erfarenhetsträffar uppger kommunerna att efterfrågan hos enskilda företag är fortsatt låg kopplat till stöd för hållbart företagande och att det ofta är redan mycket initierade företagare som fördjupar sig kring cirkulär ekonomi.

Läs mer om exempel på aktiviteter som kommunerna genomfört i bilaga 1.

3.2.1 Hur påverkar kommunernas aktiviteter företagsklimatet

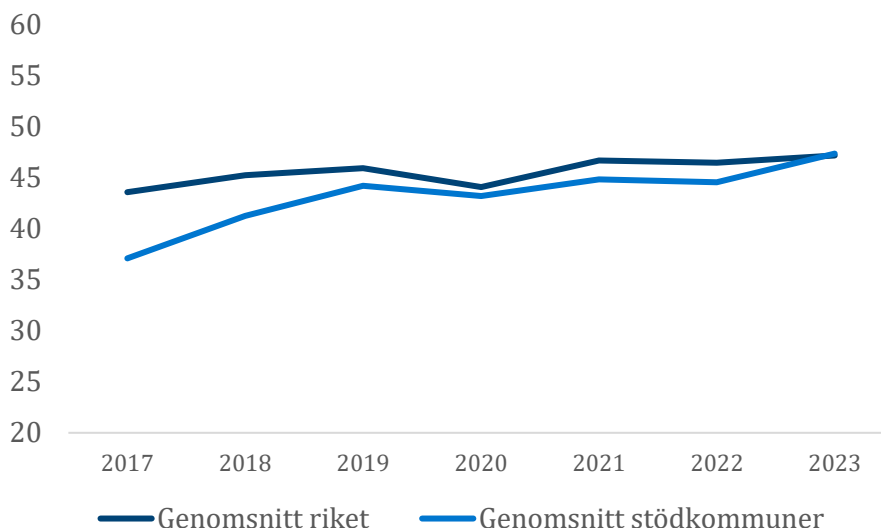
Företagsklimatet kan ses som ett mått på förutsättningarna för att driva företag i en kommun. Den mest omfattande uppföljningen av kommunernas företagsklimat genomförs årligen av Svenskt Näringsliv.

I vår uppföljningsenkät beskriver många kommuner att Svenskt Näringslivs undersökning är ett viktigt underlag för uppföljning. Drygt hälften av kommunerna menar att de använder resultaten i hög utsträckning i planeringen av vilka aktiviteter de väljer att satsa på för att stärka företagsklimatet. Att undersökningen är återkommande är en viktig faktor, men många beskriver också egna dialoger med företag som viktiga verktyg för uppföljning och ett sätt att bekräfta att vissa saker blir extra viktiga att prioritera.

Med hjälp av Oxford Research följer vi hur kommunernas resultat i undersökningen utvecklas. Uppföljningen ska ses som ett komplement till sammanställningen av kommunernas lägesrapporter och syftar till att bidra med en ökad förståelse av hur de aktiviteter som statsbidraget möjliggör påverkar kommunernas företagsklimat.

Resultaten från 2023 visar att de 39 kommunerna har kommit i kapp övriga svenska kommuner när det gäller genomsnittet för företagens sammanfattande omdöme om företagsklimatet. Detta kan jämföras med år 2017 då de 39 kommunerna hade ett betydligt sämre genomsnittligt betyg från företagen. Detta visar vilken positiv utveckling dessa kommuner har haft sedan statsbidraget infördes 2018.⁵

Figur 2: Diagrammet visar hur företagens sammanfattande omdöme om företagsklimatet har ändrats mellan 2017 och 2023 i jämförelse mellan de 39 kommunerna och övriga kommuner. Oxford Research 2023.

Det är svårt att hitta direkta samband mellan enskilda aktiviteter och resultatet i Svenskt Näringsliv undersökning. Det är snarare helheten av olika insatser som gör skillnad. Vi

⁵ Bilaga 3 Uppföljning företagsklimat

kan se att ungefär hälften av de aktiviteter som kommunerna genomför kan ha påverkan på företagsklimatet på kort sikt. Bland annat genom att stärka kommunernas service och dialog till företagen som effektiviserar myndighetsutövningen, vilket direkt påverkar hur företagen upplever företagsklimatet. Samverkan med andra aktörer inom det företagsfrämjande systemet bidrar också till insatser som företagen har nytta av i det dagliga arbetet.

3.3 Utveckling av kommunernas förmågor

Tillväxtverket fortsätter följa utvecklingen av kommunernas förmågor. I samband med kommunernas återslag svarar de på en uppföljningsenkät⁶ som ger oss möjlighet att bedöma på vilket sätt som förmågorna utvecklas.

I enkäten uppger 30 av 39 kommuner att statsbidraget ökat deras strategiska förmåga. En viktig del av det är att kommunerna kunnat bemanna poster som fokuserat på att ta fram strategiska planer som bland annat kopplar till etableringar av nya verksamheter och bostadsförsörjning. Statsbidraget fortsätter att ge kommunerna stora möjligheter att prioritera näringslivsarbetet i högre grad än innan. I samband med årets rapportering har vi valt att fokusera på utvecklingen av följande förmågor som har bäring på kommunernas kapacitet att arbeta med näringslivsutveckling:

3.3.1 Förmåga till flernivåsamverkan

Statsbidraget har fortsatt ge förutsättningar att stärka de personella resurserna men även ökade möjligheter att medfinansiera olika projekt. Över hälften av kommunerna beskriver ökade möjligheter till fler och fördjupade samarbeten. Större och bredare nätverk inom det företagsfrämjande systemet utvecklas alltmer utöver samverkan med det lokala näringslivet. Kommunerna beskriver på olika sätt att de kan verka mer proaktivt och vara en intressantare och mer aktiv samarbetspartner.

De beskriver hur de genom sina breda nätverk och samarbeten får till mer effektiva processer i sitt utvecklingsarbete. Detta underlättar arbetet med både kompetensförsörjning samt med etablerings- och omställningsarbetet lokalt. En tredjedel av kommunerna uppger att de utvecklade samverkan med grannkommuner men även utanför sin region tack vare nätverket för de 39 kommunerna. Kommunerna anger även att deras stärkta flernivåsamverkan leder till att de har blivit en bättre samverkanspartner vilket två av kommunerna uttrycker så här:

”Näringslivsenheten har uppfattats som en förtroendefull och kunskapsbärande partner inom olika områden, vilket har bidragit till ett bättre samarbetsklimat och dialog mellan företag och övriga aktörer, kommunförvaltning och politik. Både företag, myndigheter och övriga organisationer har gett uttryck för detta i olika sammanhang.”

⁶ Uppföljningsenkät Lokal Näringslivsutveckling 2023 – Diarienummer: Ä 2022-2788:30

”Regionala och nationella företagsfrämjare har en kontaktväg vilket möjliggör för dem att komma till kommunen och informera om deras erbjudanden vilket gör att företagen får ett större smörgåsbord att välja från.”

3.3.2 Förmåga till sektorsövergripande samverkan

Kommunernas gemensamma visioner och målbilder fortsätter utvecklas. De redogör för fortsatt ökad förståelse för företagets verksamhet, tydligare kontaktytor mellan kommun och företagen och stärkta utvecklingsprocesser. Rent konkret kan det till exempel handla om att näringslivsutvecklare oftare blir inbjudna i andras arbete, det blir effektivare interna processer som underlättar för företagen. Kommunerna uppger en ökad förståelse för vad de andra förvaltningarna kan bidra med när det gäller näringslivsarbetet, vilket exemplifieras så här:

”Genom statsstödet har näringslivsavdelningens personella resurser utökats, vilket möjliggör att vi kan stärka samarbetet mellan olika förvaltningar med målsättning att förenkla och utveckla kommunens arbete gentemot det privata näringslivet.”

En bättre samverkan i kommunorganisationen ger en samsyn för hur kommunen behöver agera för att ge bästa möjliga service till företagen. Fler vittnar om att näringslivsfunktionerna inte längre är lika ”ensamma” i arbetet då fler förvaltningar har näringslivsfrågorna på sina bord.

3.3.3 Förmåga att identifiera och mobilisera relevanta aktörer

Kommunerna beskriver hur de ökade ekonomiska resurserna ger dem nödvändig kapacitet i att vara fler som driver, och utvecklar samverkan med det lokala näringslivet och civilsamhället. De har större möjlighet att vara ”ute i fält”. Den ökade delaktigheten med målgrupperna hjälper dem med prioriteringar kring kommande insatser.

Förbättrade dialoger och ökad delaktighet ger inte bara en större samsyn kring vägval och prioriteringar i näringslivsutvecklingen, de anpassar och skraddarsyr också verksamheten mer efter företagets behov idag än tidigare. Kommunerna beskriver hur transparensen och kunskapsutbyten med fler aktörer bidrar till att ge en bättre helhetsbild av utvecklingsbehovet som helhet. Flera kommuner påpekar också att de ser ett samband kring hur deras betyg i Svenskt näringslivsranking förbättras när det gäller service och bemötande till följd av den förbättrade delaktigheten.

Kommunerna arbetar med att såväl identifiera som att skapa delaktighet hos målgrupper genom att öka sin närvaro och möjligheter att fånga in målgruppers olika behov. Det förekommer en del specifika insatser riktade till företag som drivs av kvinnor och ungdomar. Men i stort tycks större delen av aktiviteterna fortsatt vara generella och rikta sig till alla.

Det är ingen tvekan om att samverka med andra är en viktig nyckel för kommunerna att bidra till ett bättre företagsklimat. Andra företagsfrämjare är viktiga samarbetspartners och genom statsbidraget har många kommuner kunnat samverka på ett tydligare sätt med bland annat ALMI, lokala företagorganisationer och Nyföretagarcentrum för att hjälpa företag att utvecklas. Det är något som också bekräftas i avsnittet om följeforskningen. En av kommunerna beskriver det så här:

”Relation vi har med Region Västerbotten, ALMI, Handelskammaren, Coompanion och andra regionala främjare har vi byggt vidare på genom att ha möjlighet att ha personella resurser som har tid med det och även budget för att delta på olika typer av gemensamma möten.”

3.4 Tillväxtverkets fortsatta arbete

Under 2024 kommer vi att:

- utbetala årets statsbidrag till kommunerna
- fortsätta genomföra erfarenhetsträffar för kunskapsspridning och nätverksbyggande. Bland annat med fokus på hållbart företagande.
- genomföra kommunbesök för att lära oss mer om hur kommunerna använder statsbidraget och om vilka effekter det får för näringslivet.
- tillsammans med kommunerna sammanfatta de viktigaste delarna för hur ett proaktivt och värdeskapande näringslivsarbete kan utvecklas i en kommunal organisation tillsammans med företag och civilsamhället
- utveckla planeringsverktyget som kommunerna ska kunna använda sig av för att planera insatser framöver.
- arrangera en slutkonferens där vi tillsammans med kommunerna och andra relevanta aktörer summerar de viktigaste lärdomarna från uppdraget.